

1. Analüüsi Eesti atlase kliima- ja agrokliimakaarte.

Leia, milline seos valitseb aasta keskmise temperatuuri ja vegetatsiooniperioodi pikkuse vahel. **1p**

*Mida kõrgem on aasta keskmine temperatuur, seda pikem on vegetatsiooniperiood*

Millises Eesti piirkonnas on kõige sobivam kasvatada soojalembeseid taimi ? **1p**

*Saartel ja läänerannikul*

Põhjenda: *Sest seal kestab külmavaba periood kõige kauem, 160 – 180 päeva ja üle selle* **2p**

**1 punkt, siis kui on lihtsalt öeldud, et seal on soojem**

Vali, kuhu oleks mõistlik ehitada tuulepark, kas Harjumaale või Võrumaale *Harjumaale* **1p**

Põhjenda (kasuta põhjenduses nii kliimanäitajat, kui ka tarbijast tingitud näitajat).

*1. sest tuule kiirus on suurem*

*2. peamine tarbijaskond asub Tallinnas ja selle lähiumbruses* **2p**

2. Milline ilmaelement oli Kolumbusele abiks Ameerikasse jõudmisel? **1p**

*kirdepassaadid*

3. Leia, millistes loetelus toodud linnades on päike kaks korda aastas seniidis. **Tõmba õigetele nimedele joon alla** **2p**

Toulouse, Bratsk, Townsville, Perth, Addis Abeba, Pretoria

4. Leia mäetipp, mille koordinaadid on 24°S, 69°W. Mis on selle mäetipu nimi? *Llullailaco* **0,5p**

Millises mäestikus mäetipp paikneb? *Andide mäestik* **0,5p**

Milliste riikide piiril mäetipp paikneb? *Tšiili ja Argentina* **0,5p**

Kui kõrge on mäetipp? *6723 m* **0,5p**

Arvuta ligikaudne õhutemperatuur mäetipus, kui mäestiku jalamil on temperatuur 24°. **1p**

*Õigeks lugeda 16°-17°*

5. 2013. aasta on ÜRO algatusel kuulutatud rahvusvahelise veealase koostöö aastaks. 22.märtsil leidis aset rahvusvaheline veepäev, kus arutati paljut veega seonduvat. Eesti olukord veega varustatuse suhtes on hea, kuid ometi on täheldatud, et 26 % Eesti pinnavetest pole heas olukorras. Nimeta kaks tegevusala, mis mõjutavad pinnavee puhtust. **2p**

*1) asulate reovesi*

*2) väetiste ja muude keemiliste ainete ärakanne põldudelt*

*3) vooluveekogude vaba voolamise takistamine (näiteks paisude rajamine)*

6. Milliseid saari kujutavad kolm järgmist kontuuri? Kirjuta tabeli peasse saarte nimed ja alumisse lahtrisse nende saarte kliimat iseloomustavad faktid numbritega. **Iga õige 0,5p Kokku 6p**

1. idarannikul sajab tunduvalt rohkem kui läänerannikul, 2. saar asub lähisarktilises kliimavöötmes, 3. saarest möödub Kariibi hoovus, 4. saare kliimat mõjutavad kirdepassaadid, 5. saare idarannikust möödub soe ja läänerannikust külm hoovus, 6. saarel on paljude aastate vältel valitsenud väga madal õhurõhk 7. saar jääb kagupassaatide mõjualasse, 8. aasta keskmine õhutemperatuur kogu saarel jääb vahemikku 20°- 30°, 9. saare lõunaosas ei asu päike seniidis, kuid põhjaosas asub

| <i>Island</i>  | <i>Madagaskar</i> | <i>Kuuba</i> |
|----------------|-------------------|--------------|
| <b>2, 5, 6</b> | <b>3,4,8</b>      | <b>1,7,9</b> |

7. Seosta järgmised arvulised näitajad **geograafiliste objektidega** ja kirjuta, mida see arv tähendab (näiteks suurima pindalaga saar Gröönimaa) **5p**

11022 m *Maailmamere sügavaim koht Mariaani süvik*

1637 m *Maailma sügavaim järv Baikali*

371 000 km<sup>2</sup> *Maailma suurim järv Kaspia meri*

6853 (6650)km *Maailma pikim jõgi (koos Kageraga) Niilus*

180 000 000 km<sup>2</sup> *Suurim ookean Vaikne ookean*

8. Millise poolkera õhutemperatuuride kõikumised on väiksemad ja miks? **2p**

**Lõunapoolkera, sest seal on merelisem kliima. Enamus veest(maailmamere) on koondunud lõunapoolkerale. Vesi hoiab rohkem soojust ja õhutemperatuur on ühtlasem**

9. Too üks näide, kliima mõjust **3p**

a) inimeste välimusele **troopikas on inimesed pilusilmsed (ere päike), polaarse kliimaga alade inimestel on lühikesed käed ja jalad ( kiirem vereringe), jne**

b) inimeste riietumisstiilile **heledad riided troopikas (peegeldab), karusnahad polaarsetel aladel ( külm), jne**

c) arhitektuurile **heledad hooned troopikas (peegeldab), värvilised (neelab) polaarsetes kliimas, laiad katuseräästad Jaapanis(mussoonvihmad), jne**

10. Rühmita toodud väited kolme jõe vahel, paiguta numbrid tabelisse, jõe nimi kirjuta tabeli päisesse **6p**

1. Jõe lähe asub Baikali järves

2. See jõgi on Lääne-Euroopa suurim

3. Jõe vooluhulk on kogu aasta väga suur

4. Jõe parempoolsed lisajõed Madeira ja Xingu

on veerohked detsembrist –veebruari

5. Jõgi suubub Musta merre

6. Ta on Jenissei jõe parempoolne lisajõgi

7. Enamus peajõest voolab läbi Brasiilia

8. Jõe lisajõed on Tisza, Sava, Drava

9. Jõe toitumisel on suur tähtsus lumesulaveel

| ANGARA  | DOONAU  | AMAZONAS |
|---------|---------|----------|
| 1, 6, 9 | 2, 5, 8 | 3, 4, 7  |

11. Tuulele on antud väga erinevaid nimetusi. Kirjuta tabelisse puuduvad nimetused, kirjeldus ja piirkond, kus tuul esineb.

5p

| Tuule nimetus    | Tuule kirjeldus  | Piirkond                            |
|------------------|--|-------------------------------------|
| Föön             | Kuiv, soe tuul, mis puhub mägedelt alla orgudesse  | <b>Alpid</b>                        |
| <b>orkaan</b>    | Üle 12 palli ulatuv tuul, troopiline tsüklon   | Kariibi mere piirkond               |
| <b>mussoonid</b> | Püsivad tuuled, mis muudavad suunda kaks korda aastas, puhudes suvel ookeanilt mandrile ja talvel mandrilt ookeanile | <b>Euraasia ida- ja lõunarannik</b> |
| briisid          | <b>Kohalikud tuulöed mere või järve rannikul, mis muudavad suunda kaks korda ööpäevas</b>                            | Merede ja suurte järvede rannikud   |

12. Rahvastiku paiknemist ja asustustihedust mõjutavad tugevalt loodusolud, sealjuures kliimanäitajad. Leia etteantud piirkondade keskmine rahvastiku tihedus ja põhjenda, miks see näitaja on suur/väike

**Rahvastiku tihedus 0,5 punkti, põhjendus 1 punkt Kokku 6 punkti**

| Piirkond           | Rahvastiku tihedus (in/km <sup>2</sup> ) | Põhjendus (kliimavööde, keskmised temperatuurid suvel ja talvel, sademete hulk)                                     |
|--------------------|--|---|
| Soome põhjaosa     | <b>alla 1</b>                            | <b>Lähisarktiline kliimavööde. Kliima on külm, jaanuaris -8 ° (-16 °), suvi jahe (8 ° -16 °), sajab vähe.</b>       |
| Amasoonia          | <b>alla 1</b>                            | <b>Ekvatoriaalne kliimavööde. Aastaringselt palav, üle 24 °, sajab palju (2000-3000mm)</b>                          |
| Suur Victoria kõrb | <b>alla 1, kohati asustamata</b>         | <b>Troopiline kliimavööde, kuiv ariidne kliima, temp. 24 ° - 32 ° jaanuaris, 8 ° - 16 ° juulis, sajab väga vähe</b> |
| Suured Antillid    | <b>10-50, kohati 50-100</b>              | <b>Lähistroopiline kliimavööde, 16 °-24 ° kraadi suvel, 8 °-16 ° talvel. Sajab alla 250 mm, peamiselt talvel.</b>   |

13. Kirjuta kliimadiagrammi number maailma kliimakaardile õige kliimavöötme peale.

(Kliimadiagrammidel on vasakpoolsel skaalal sademete hulk ja paremal skaalal temperatuur). **Jälgi hoolega skaaladel olevaid väärtuseid.**

*1- parasvöötme mereline; 2- parasvöötme mandriline; 3- ekvatoriaalne; 4- lähisekvatoriaalne; 5- lähistroopiline; 6- troopiline.*

6p

Võrdle kliimadiagramme 1 ja 2. Milline neist on merelise ja milline mandrilise kliima diagramm?

**1 o~~n~~ mereline ja 2 mandriline kliima**

1p

Põhjenda oma valikut kahe näitajaga

2p

1) merelise kliima puhul sajab tunduvalt rohkem (1) kui mandrilises kliimas (2)

2) Merelises kliimas on temperatuuri amplituud ehk kõikumine väiksem (17 °) kui mandrilises (34 °)

14. 20. sajandi tuntumaiks norralaseks valiti etnoloog ja seikleja, kes sündis 1914. aastal ja suri 2002.

aastal. 1947. aastal sooritas ta viie kaaslasega revolutsioonilise ja julge parveretke, mis sai tuntuks Kon-Tiki ekspeditsioonina. Kuulsust lisasid ekspeditsioonid Ra-I ja Ra-II. **Iga õige 1 punkt Kokku 3p**

<sup>1</sup>  
Kes oli see kuulus norralane?

**Thor Heyerdahl**

Millisest materjalist Kon-Tiki parv ehitati?

**balsapuust**

Millise teooria paikapidavust Kon-Tiki ekspeditsioon tõestas?

**Heyerdahl tõestas, et Polüneesia võisid asustada Lõuna-Ameerika indiaanlased, kes kasutasid transpordivahendina balsaparvi ning kasutasid Polüneesiasse jõudmiseks edukalt ära Vaikse ookeani hoovuseid.**

**KOKKU 60 PUNKTI**